



# זהות יהודית בחצר המלכות

לאורך ההיסטוריה יהודים רבים כיהנו במשרות חשובות בארמונות המלכים ובמסדרונות הממשלים השונים. מדניאל הם שאבו את הכוח לשמור על זהותם גם בתוך סביבה זרה.

## ישראל תישאר חזקה

הנרי קיסינג'ר חוגג השבת את יום הולדתו המאה, לאויש"ט. הישג נדיר. קיסינג'ר הוא הפוליטיקאי היהודי המפורסם ביותר שכיהן בממשל האמריקאי. הוא כיהן כמזכיר המדינה של ארצות הברית, ולמזלו זה אירע כשפרצה מלחמת יום הכיפורים בשנת 1973.

במשך שנים התנהל דיון ציבורי בתקשורת היהודית האם קיסינג'ר עשה כל שביכולתו לטובת ישראל, או שטובת ארצות הברית עמדה לנגד עיניו.

קיסינג'ר עצמו סיפר שכשהתברר לו ביום השלישי של המלחמה גודל הטרגדיה הוא הבטיח לישראל את כל העזרה שהם יזדקקו. הוא עמד בדיבורו ודאג לכך שתישלח רכבת אווירית של תחמושת שחיל האוויר האמריקני העביר לישראל במשך יותר מחודש ימים.

שנים מאוחר יותר אמר קיסינג'ר שהעובדה שהוא היה יהודי שברח עם משפחתו בשנת 1938 מהאנטישמיות של הנאצים בגרמניה השפיעה על מעשיו ועל תמיכתו בישראל, והוא דאג לכך שישראל תישאר חזקה.

באותם ימים היו לישראלים רבים טענות על קיסינג'ר, אבל הרבי התייחס לכך בפגישה עם תת אלוף רן פקר ואמר: "כדאי לזכור שמזכיר המדינה קיסינג'ר הוא שר החוץ של ארצות הברית, לא של ישראל" (ברגע האמת, עמ' 212).

## פת ישראל

האירוע הזה נותן לנו הזדמנות להציץ בדפי ההיסטוריה היהודית ולחפש מי היו היהודים שעלו לגדולה ושימשו שרים בממשל לא יהודי.

הראשון הוא יוסף הצדיק שהפך למשנה למלך מצרים שהיה אז 'מושל בכיפה', מה שנקרא היום מעצמה עולמית. אולם למעשה זה עדיין לפני שהיה עם יהודי וכו'. יוסף היה לבדו במצרים אחרי שהוא נמכר על ידי אחיו לעבד וישב בכלא 12 שנים. ובסופו של דבר עלה לגדולה.

היועץ היהודי שעלה לגדולה בחצרו של מלך אדיר היה לא אחר מאשר דניאל. אחרי שעם ישראל ישב כמעט 850 שנה בארץ ישראל בממשל עצמאי, עם מלך משלהם וכו', עם ישראל הוגלה לבבל.

נבוכדנצר מלך בבל בא עם צבא גדול, אבל בפעם הזאת הוא לא החרیب את בית המקדש, אלא הגלה את המלך יכניה שבגד בו יחד עם כל משפחת המלוכה, השרים וכל ההנהגה בירושלים. זה קרה 11 שנים לפני חורבן בית המקדש הראשון.

בנוסף לכך, הוא ציווה את אנשיו לחפש צעירים חכמים ומוכשרים בירושלים ולשלוח אותם לבבל לחינוך מחודש, לבית ספר לשלוש שנים שבהם ילמדו אותם בבליית, יגדלו אותם כבבליים אמיתיים וידאגו לאוכל טוב ומזין עבורם. הם יתבוללו בתוך העם הבבלי ובסופו של דבר בגלל שהם חכמים ומוכשרים הם יהפכו ליועצים למלך בבל.

כשדניאל הגיע לבבל והוכנס לתוך המוסד הזה, שינו את שמו בלטשאצר. היה ברור לו שהוא וחבריו עומדים בפני טמיעה בתרבות החדשה. הוא הבין שהאוכל והשתיה מקרבים את הדעת בין הרחוקים ומדגישים את המשותף בין אנשים, ולכן החליט שהוא לא הולך לאכול מהלחם שיוגש לו בבית הספר.

"וישם דניאל על ליבו, אשר לא יתגאל בפת-בג המלך וביין משתיו" (דניאל א, ה). הוא חידש את המושג של 'פת ישראל', לפיו יהודים אוכלים לחם שנאפה על ידי יהודי בלבד. דניאל היה הראשון שנהג כך, ומזה השתלשלה ההלכה כאחת מתקנות חז"ל שנועדה להרחיק יהודים מהתבוללות.

הלחם משמש עד היום מרכיב בסיסי בכל סעודה, ובמעמד זה נוצרים לרוב גם קשרי ידידות וקרבה. לכן חששו חכמים שאכילה מפיתו של גוי תיצור קרבה יתירה שעלולה בסופו של דבר להביא לנישואין בין יהודים ללא יהודים.

דניאל הבין מיד שכדי לשמור על יהדותו בארמון המלך של המעצמה הגדולה בעולם, הוא חייב לבדל את עצמו מהם. לא רק שהוא לא נגע במאכלים אסורים, אלא אפילו את הלחם שלא היה לו שום תערובת של אוכל לא כשר, גם אותו הוא קיבל על עצמו לא לאכול.

## הראשון שסלל את הדרך

דניאל הצליח ונתעלה להיות היועץ הראשי למלך נבוכדנצר, עד כדי כך, שפעם הוא סיפר למלך על החלום שהוא חלם ושכת, ומהו פתרון החלום. המלך כל כך התרגש שהוא רצה להשתחוות לו.

במשך השנים היו לדניאל עליות ומורדות כתוצאה מהשינויים שנעשו במלכות בבל, אבל בהמשך הוא שוב נתמנה ליועץ חשוב בחצר מלך פרס ושירת את דריווש המדי בתור ראש השרים. אותם שרים קינאו בו בגלל מעמדו הרם והם שכנעו את המלך שייתן צו שבמשך שלושים יום מותר להתפלל אך ורק אליו. המלכים באותם ימים החשיבו את עצמם לאלילים ולכן לא היה קשה לשכנע אותו.

בסופו של דבר ניתן צו לכל הממלכות שלו שכל אדם חייב להתפלל למלך ואסור

להתפלל לשום ישות אחרת. מי שיפר את הצו יושלך לגוב האריות. אותם יועצים ידעו את מנהגו של דניאל לעלות שלוש פעמים ביום לעליית הגג, שם היה לו חלון שמשקיף לצד ירושלים, ושם הוא היה מתפלל.

הם מיד הלכו לראות מה דניאל עומד לעשות, ואז ראו שהוא עולה לעליית הגג ומתפלל לכיוון ירושלים. הדבר מיד דווח למלך, ובפקודת המלך הושלך דניאל לגוב האריות. אלא שכאן קרה נס עצום. האריות לא נגעו בו לרעה. כשהמלך קרא ליועציו ושאל אותם איך הם מסבירים את התופעה הזאת, הם ניסו לתרץ שהאריות לא רעבים. המלך ציווה מיד לזרוק את היועצים לתוך הגוב, והתברר שהאריות דווקא היו מאוד רעבים<sup>2</sup>.

דניאל היה זה שסלל את הדרך לכל היהודים במשך כל שנות הגלות שגם כשעולים לגדולה איך לשמר את הזהות היהודית שלהם. מצד אחת נאמנות מוחלטת למלך ולמלוכה שאותה הוא משרת, וביחד עם זה לחיות ולהתנהג כיהודי.

נכפי שהרבי מחדד שעל חנניה מישאל ועזריה נאמר "שאלמלא נגדוה" הם לא היו עומדים בניסיון. "מה-שאיין-כן דניאל שגם הוא היה בגלות, ומכל-מקום עמד במסירות-נפש, התגבר על הניסיונות כו" (תו"מ תשמ"ט ח"ד ע' 169 הערה 47).

## ירושלים שבלב

מהי ההוראה עבורנו?

ירושלים' נקראת כך כשילוב של שני שמות קדומים. אברהם אבינו קרא להר המוריה "הר השם יראה", ועוד לפני כן מלכי צדק כינה אותה עיר "שלם". הקב"ה ביקש לעשות את רצון שני הצדיקים וחיבר את היראה והשלם, כך נולד השם ירושלים.

ירושלים אם כן מסמלת מקום של יראת ה' בשלימות. חסידות מסבירה כי ירושלים שבארץ ישראל היא שיקוף של ירושלים שבלב. ירושלים של מטה היא רפלקציה של ירושלים של מעלה. בליבו של כל יהודי יש ירושלים, מה שנקרא "אוצר של יראת שמים"<sup>3</sup> רגש בסיסי ומחויבות מוחלטת לקב"ה, מקום בלב שבו כל אחד מרגיש את הקב"ה.

לכל אחד מאיתנו יש בלב ירושלים קטנה ולכיוון הזה אנחנו צריכים לפתוח חלון. צריך לדאוג שהרגש הזה לא יישאר רק בלב אלא יתבטא גם בחיי היום יום.

ואז גם כשאנחנו חיים בעולם הגדול, רחוקים ממרכזי היהדות, וגם בימות החול, אם זה גלות בבל, גלות מדי או גלות אמריקה, ירושלים הרוחנית שלנו תשמור עלינו שלא נאבד את הדרך, ובזכות זה נזכה כולנו יחד לירושלים של מטה, למטה מעשרה טפחים, בקרוב ממש.